

ANDREU DOMINGO

Població

La població: diversitat i cohesió

ANDREU DOMINGO

CENTRE D'ESTUDIS DEMOGRÀFICS

Canvis en el paisatge humà barceloní

L'envelliment i les migracions són els principals protagonistes de les mutacions demogràfiques dels barris de Barcelona. La renovació poblacional producte del ritme variable i geogràficament canviant entre el saldo migratori i el creixement vegetatiu està transformant el paisatge humà barceloní, alhora que traça noves fronteres a l'interior dels barris i en redefineix les exteriors. Tres són els factors cabdals, relatius, respectivament, a l'estructura i l'evolució de la població, la seva diversitat i la seva relació amb l'espai urbà.

La inèrcia de l'estructura de la població i la dinàmica marcada pel cicle econòmic.

Dues forces demogràfiques es troben a la base de la transformació dels barris de la ciutat: l'allargament de l'esperança de vida amb l'envelliment consegüent –de caire estructural–, i les migracions, de caire dinàmic. El primer és el que marca la inèrcia. El segon presenta dos vessants: els efectes de les migracions passades i els de les presents (i futures). El creuament d'aquests dos fenòmens amb el mercat de l'habitatge i el laboral tindrà una gran influència en la distribució territorial de la població i la seva renovació.

La diversitat territorial i demogràfica dels barris és tan important que no es pot extrapolar una imatge de conjunt. Aquesta diversitat s'expressa, en primer lloc, en l'estructura d'edats que afecta la demanda de serveis –relatius a l'escola, l'activitat o les estructures de la llar–; en segon lloc, la diversitat té relació amb el lloc de naixement –que segueix pautes de concentració i segregació estretament relacionades amb la desigualtat social–; en tercer lloc, la diversitat s'expressa també en el desequilibri relatiu per sexe –que marca les pautes de sociabilitat. Aquesta pluralitat es veu incrementada encara per la presència de la població flotant i estacional i l'ús que aquesta fa de l'espai.

Arrelament i identitat territorial. Cal tenir en compte que el barri forma part d'una

dinàmica ciutadana. Per això, l'arrelament i la identitat col·lectiva dels que hi viuen estan fortament vinculats al temps i a les expectatives de residència. Molts dels reptes de convivència i cohesió social tenen un component de xoc de generacions antigues i noves relacionades amb l'ús i definició de l'espai públic i el sentiment de pertinença al barri. Paral·lelament, cal tenir en compte que les identitats urbanes no sorgeixen exclusivament dels barris. Tenen a veure també amb el conjunt de la ciutat i en el fet que els infants d'avui, joves de demà, tindran en l'àmbit metropolità una de les seves referències primeres d'identitat –encara que no exclusives.

Noves accions polítiques a l'entorn de la demografia

En l'elaboració i execució de projectes de regeneració urbana cal no oblidar la demografia –com s'ha fet sovint en el passat–, tant en el seu vessant d'evolució de la població que habita la ciutat com de demos, expressió de la seva voluntat política. En aquest camp, les accions polítiques hauran d'anar dirigides prioritàriament a donar resposta a tres necessitats:

- **Replantejar-se la categorització de les poblacions en relació amb les polítiques públiques.** La rigidesa de la categorització de la població a través de la qual es pensen les polítiques públiques (infantesa, joves, adults, vellesa) xoca amb la transformació de la construcció social de les edats –tant en els límits biològics com en les seves funcions–, i amb la definició que en fan les persones immigrades. També contrasta amb la necessària reformulació dels papers de gènere adscrits a la diferència sexual (masculí/femení). Governar la ciutat, des d'aquesta perspectiva, requereix, d'una banda, entendre la complexitat i reconèixer l'heterogeneïtat i, de l'altra, participar en la seva reformulació d'acord amb aquestes mutacions.

• **Lluitar contra la pigmentocràcia i la polarització.** Cal evitar la segregació i concentració negatives o disfuncionals que s'acaben concretant en processos de polarització i encapsulament (sobretot residencial, però també escolar o laboral), expressió d'una estructura social segmentada. Una de les expressions d'aquesta segmentació és la pigmentocràcia, és a dir, la tendència a ordenar les desigualtats socials acolorint-les en funció dels prejudicis articulats al voltant del fenotip, l'origen i l'adscripció etnocultural o la religió dels veïns i veïnes. Alhora s'ha d'**afavorir la multiplicitat d'usos de l'espai i la concurrència de poblacions diverses** (per origen, edat o sexe).

• **Fomentar la identitat territorial com a espai de cohesió social.** La implicació en un projecte de transformació social a escala local és el factor més innovador quant a la formació d'una identitat compartida que es troba a la base de la cohesió social. La coparticipació i la defensa i creació d'espais comuns marcats per la interculturalitat apareixen, doncs, com a accions prioritàries. El punt de partida consisteix a determinar els agents de canvi i potenciar les iniciatives ja existents en l'àmbit popular.

4 Combatre la segmentació de la població per raons d'origen o d'edat, tot fomentant la identitat de barri com a espai de cohesió social.